

У. М. Дорош,
завідувач сектору сімейної політики управління соціального обслуговування та деяких
пільгових категорій, Департамент соціального захисту населення облдержадміністрації
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0420-3310>

DOI: 10.32702/2306-6814.2023.18.210

АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНА РЕФОРМА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА СТАЛИЙ РОЗВИТОК

U. Dorosh,
Head of the family policy sector of the social service administration and some preferential categories,
Department of social protection of the population of the regional state administration

ADMINISTRATIVE AND TERRITORIAL REFORM AND ITS IMPACT ON SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Стаття присвячена адміністративно-територіальній реформі та її впливу на сталий розвиток. Дослідження підкреслює значення адміністративно-територіальної реформи у контексті сталого розвитку. Результати дослідження надають підстави для впровадження ефективних стратегій та рекомендацій, які сприятимуть розбудові ефективної та стійкої системи управління в Україні.

Метою дослідження є оцінка можливого внеску української адміністративно-територіальної реформи в сталий розвиток країни. Для досягнення цієї мети, використовувалися методи аналізу наукової літератури та узагальнення дослідницьких результатів. Результати дослідження показують, що адміністративно-територіальна реформа може мати значний вплив на сталий розвиток, що підтверджується аналізом зарубіжного досвіду.

Шляхом удосконалення структур управління, оптимізації розподілу ресурсів та розширення прав і можливостей місцевих громад, ці реформи сприяють підвищенню ефективності, справедливості та екологічної стійкості. Особлива увага приділяється активній участі громадян, адаптації процесу реформ до місцевих умов та вирішенню потенційних викликів. Практичне значення цього дослідження полягає в тому, що його результати можуть бути використані при розробці та реалізації адміністративно-територіальної реформи в Україні.

Об'єднані територіальні громади мають чимало прав, інструментів демократії та способів впливу на органи місцевого самоврядування та їх посадових осіб. Усі вони є нормативно врегульованими на законодавчому рівні. Для того, щоб їх ефективно використовувати, членам громади необхідно мати чітке уявлення про можливість, методи та інструменти реалізації проєктів розвитку громади.

Рекомендації та пропозиції, що випливають з дослідження, допоможуть забезпечити успішну та сталу трансформацію системи управління, сприятимуть активізації громадської участі та покращенню якості життя громадян. При цьому, важливо забезпечити прозорі умови для проведення реформи, уникнути бюрократичних перешкод, а також використовувати інноваційні технології та засоби автоматизації для підтримки процесу.

The article is devoted to the administrative-territorial reform and its impact on sustainable development. The study emphasizes the importance of administrative and territorial reform in the context of sustainable development. The results of the study provide grounds for the implementation of effective strategies and recommendations that will contribute to the development of an effective and sustainable governance system in Ukraine.

The purpose of the study is to assess the possible contribution of the Ukrainian administrative and territorial reform to the country's sustainable development. To achieve this goal, the methods of analyzing scientific literature and generalizing research results were used.

The results of the study show that the administrative-territorial reform can have a significant impact on sustainable development, which is confirmed by the analysis of foreign experience. By improving governance structures, optimizing resource allocation, and empowering local communities, these reforms contribute to increased efficiency, equity, and environmental sustainability. Particular attention is paid to the active participation of citizens, adapting the reform process to local conditions, and addressing potential challenges. The practical significance of this study is that its results can be used in the development and implementation of administrative and territorial reform in Ukraine.

United territorial communities have many rights, tools of democracy and ways to influence local self-government bodies and their officials. All of them are normatively regulated at the legislative level. In order to use them effectively, community members need to have a clear idea of the possibility, methods and tools for implementing community development projects.

The recommendations and proposals arising from the study will help ensure a successful and sustainable transformation of the governance system, promote public participation and improve the quality of life of citizens. At the same time, it is important to ensure transparent conditions for the reform, avoid bureaucratic obstacles, and use innovative technologies and automation tools to support the process.

Ключові слова: адміністративно-територіальна реформа, сталий розвиток, децентралізація, територіальні громади.

Key words: administrative and territorial reform, sustainable development, decentralization, territorial communities.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Адміністративно-територіальна реформа є важливим інструментом для забезпечення сталого розвитку країни. Вона передбачає перегляд та переосмислення системи управління, розподілу території, функцій та повноважень між місцевими органами влади. Такі реформи можуть мати значний вплив на соціально-економічний розвиток, екологічну стійкість та справедливість у країні, що підтверджено досвідом розвинених країн: Франції, Данії, Норвегії, Італії тощо.

Україна, як і багато інших країн, стикається з проблемами адміністративно-територіальних реформ, які не дозволяють забезпечити більш ефективне функціонування системи управління та забезпечити рівномірний розвиток всіх регіонів. В задумі ж, реформи повинні стати ключовим фактором у покращенні якості життя громадян, підвищенні ефективності державних служб та розширенні можливостей місцевих громад для самоврядування та розвитку свого регіону. По факту, в деяких галузях населення стикається із проблемами доступу до інформації, розподілу ресурсів, зручності отримання адміністративних послуг.

Для досягнення сталого розвитку через адміністративно-територіальну реформу необхідно враховувати кілька важливих аспектів. По-перше, необхідно адаптувати процес реформ до місцевих умов та особливостей кожного регіону, враховуючи його потенціал та потреби. Гнучкість та врахування контексту можуть забезпечити кращі результати та підтримку громади. Крім того, активна участь громадян є ключовим елементом успішної адміністративно-територіальної реформи. Залучен-

ня громадськості до процесу прийняття рішень та виконання проєктів забезпечує більшу легітимність та вплив громади на формування політик розвитку.

Навіть у процесі реформи важливо пам'ятати про прозорість та уникати бюрократичних перешкод, які можуть ускладнювати взаємодію між громадою та органами влади.

Українська адміністративно-територіальна реформа вже зробила значний внесок у розвиток регіонів, однак потрібно докласти додаткових зусиль, щоб цей розвиток був сталим і довгостроковим. Шляхом удосконалення структур управління, оптимізації розподілу ресурсів та розширення прав та можливостей місцевих громад, ці реформи можуть сприяти підвищенню ефективності, справедливості та екологічної стійкості за умови збільшення громадської активності.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Тема адміністративно-територіальних реформ є широко обговорюваною в науковій літературі, зокрема у контексті децентралізації в зарубіжних країнах та Україні зокрема. Вдосконалення економічного стану регіонів внаслідок адміністративно-територіальних реформ є особливо актуальним питанням в країнах Західної Європи, неєвропейських розвинених країнах (наприклад в Канаді, США, азійських країнах) [2]. Відповідно до Європейської політики регіонального розвитку, адміністративно-територіальні реформи повинні сприяти створенню фундаменту для сталого соціально-економічного розвитку зі значно меншими диспропорціями [6].

Таблиця 1. Досвід адміністративно-територіальних реформ та їх впливу на сталий розвиток європейських країн

Країна	Реформа	Вплив на сталий розвиток
Данія	Муніципальна реформа 2007 року: скорочення кількості муніципалітетів [4]	Підвищення ефективності та рентабельності надання послуг
Франція	Реформи децентралізації з 1982 року: передача повноважень місцевим органам влади [3]	Більша автономія та спроможність до ініціатив зі сталого розвитку
Греція	План Каллікратіса 2011 року: скорочення та реорганізація муніципалітетів [7]	Виклики через недостатність ресурсів, але потенціал для довгострокової ефективності
Норвегія	Муніципальна реформа 2020 року: скорочення кількості муніципалітетів [1]	Оптимізація адміністрування та посилення фінансової стійкості
Італія	Поточні реформи, спрямовані на посилення місцевої автономії та бюджетного федералізму [5]	Неоднозначні результати, потенціал для посилення місцевої спроможності та стійкості

Джерело: складено автором на основі [1, 3, 4, 5, 7].

При цьому децентралізація визнається науковою спільнотою як один з ключових інструментів забезпечення сталого розвитку [8, 10, 11]. Попри наявність значної кількості досліджень вітчизняних та зарубіжних дослідників, залишається декілька аспектів, що потребують подальшої уваги. Відсутність чітких механізмів для моніторингу та оцінки ефективності адміністративно-територіальної реформи може ускладнювати процес впровадження цих змін. Потрібно розробити критерії та показники для оцінки впливу цих реформ на сталий розвиток. Для цього потрібно вивчати, наскільки ефективно залучені місцеві громади до процесу децентралізації та які механізми громадської участі є найбільш ефективними в контексті адміністративно-територіальної реформи.

МЕТА СТАТТІ

Мета статті — удосконалити план адміністративно-територіальних реформ, які надалі впливатимуть на забезпечення сталого регіонального розвитку.

ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Адміністративно-територіальна реформа є одним із найважливіших напрямів розвитку України. Вона спрямована на удосконалення системи управління країною, підвищення ефективності використання ресурсів і забезпечення сталого розвитку. Своєю чергою, сталий розвиток — це розвиток, який задовольняє потреби нинішнього покоління, не завдаючи шкоди можливості майбутніх поколінь задовольняти свої потреби. Він передбачає гармонійний розвиток економіки, суспільства та навколишнього середовища.

Ефективність управління є одним із ключових факторів сталого розвитку. Реформи в територіальних громадах можуть сприяти підвищенню ефективності управління шляхом укрупнення територіальних громад, створення єдиної системи управління та впровадження сучасних технологій. Ці реформи повинні здійснюватися на принципах справедливості та екологічної стійкості.

Для успішної та сталої трансформації важливо адаптувати процес реформ до місцевих умов, вирішувати потенційні виклики та забезпечувати активну участь громадян. Всі ці заходи повинні здійснюватися на прозорих умовах в обхід бюрократичних правил, для чого

доцільно використовувати інноваційні технології та засоби автоматизації. Досвід зарубіжних країн більшою мірою підтверджує дієвість такої концепції, особливо помітним позитивний вплив на сталий розвиток є в країнах ЄС. Розглянемо вплив таких реформ у деяких країнах ЄС у табл. 1.

В Україні ж адміністративно-територіальні реформи почалися у 2014 році з прийняття Закону України "Про співробітництво територіальних громад", який мав на меті навчити територіальні громади основним принципам співробітництва та стимулювати їх для подальшого об'єднання. Процес впровадження реформи децентралізації влади перейшов в активну фазу з прийняттям 05.02.2015 року Закону України "Про добровільне об'єднання територіальних громад", який дозволяє здійснювати перший базовий її етап через утворення територіальних громад без внесення змін до Конституції України. Протягом наступних п'яти років було здійснено численну кількість законодавчих нововведень, які передбачали адміністративно-територіальні реорганізації [8].

З грудня 2020 року в Україні діє новий адміністративно-територіальний устрій. Під час адміністративної реформи Верховна Рада України прийняла Постанову № 7807-IX від 17.07.2020 "Про утворення та ліквідацію районів", яка передбачає ліквідацію низки районів та утворення нових. Вона містить перелік районів та територіальних громад, які до них входять [12].

На підставі цих змін Міністерство розвитку громад та територій України розробило новий Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад [9].

Сьогодні можна говорити, що адміністративно-територіальна реформа в Україні має на меті створення спроможних територіальних громад з достатніми ресурсами для сталого розвитку. Шляхом скорочення та об'єднання громад реформа має на меті:

- покращити надання публічних послуг,
- підвищити ефективність управління ресурсами;
- надати місцевим громадам можливість розробляти та впроваджувати ініціативи з розвитку відповідно до їхніх конкретних потреб [8].

Для забезпечення сталого розвитку надзвичайно важливо надати реорганізованим громадам достатні фінансові ресурси та адміністративну автономію. Важ-

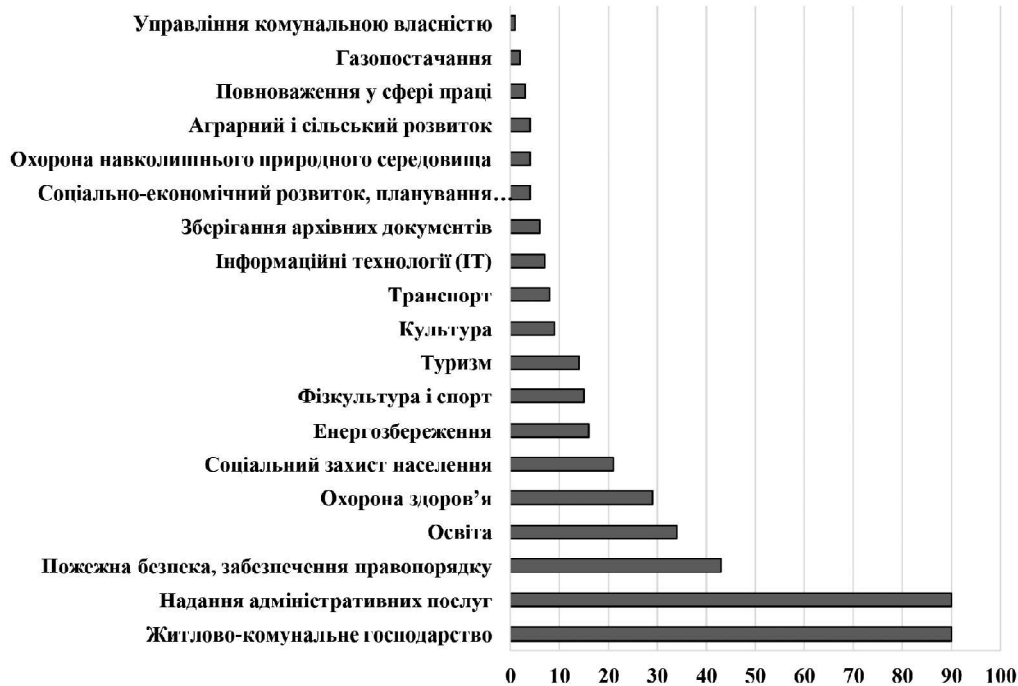

Рис. 1. Найбільш активні сфери взаємодії між територіальними громадами в 2021 році

Джерело: складено автором на основі [13].

Рис. 2. Послідовність активації громади щодо розвитку регіону

Джерело: складено автором на основі [14].

ливою складовою успішного економічного розвитку між територіальними громадами є громадська активність, а особливо взаємодія та ділова активність громадян. Місцеві органи самоврядування повинні сприяти діловому розвитку регіону, при цьому можуть використовуватися наступні інструменти:

- надання вільних земельних площ в тимчасове використання з метою створення бізнесу;
- надання вільних приміщень в тимчасове використання з метою створення бізнесу;
- надання пільг новоствореним підприємствам, які залучають до виробничих процесів місцеві трудові ресурси;
- надання податкових пільг компаніям, що займаються регіональним розвитком;
- створення дієвих комунікаційних механізмів в напрямку влада-громада-бізнес.

Важливою також є взаємодія громади не тільки в рамках уряду власної територіальної громади, однак і організація взаємодії між різними територіальними громадами. Така практика в Україні дозволяє активізувати економічні процеси в регіонах в різних галузях, статистика останніх років наведена на рис. 1.

Процедура активації громади складається з низки передбачених законодавством послідовних дій (рис. 2).

Кожний з перелічених етапів передбачає вчинення уповноваженими на те суб'єктами низки необхідних дій організаційного, розпорядчого та погоджувального характеру з метою досягнення проміжних та кінцевих цілей.

Однак попри розроблені етапи, механізми та інструменти адміністративно-територіального розвитку, актуальною залишається проблема фінансового забезпечення проєктів.

Однією з найважливіших і найвідповідальніших складових процесу співробітництва є формування фінансової бази, що безпосередньо впливає на успішність організованого розвитку та здійснюється на засадах довіри, прозорості й відповідальності кожного суб'єкта.

Гарантія мобілізації фінансових ресурсів — планування у бюджеті громад відповідних статей видатків або інших джерел, не заборонених законодавством України (державна фінансова підтримка, міжнародна технічна допомога, безповоротна фінан-

сова допомога, кошти партнерів, кредитні кошти та інші).

На сьогодні органи місцевого самоврядування, суб'єкти співробітництва іноді мають проблеми щодо початку фінансування проєкту в рамках громад різних територіальних одиниць, оскільки договір виконання певних робіт, укладений у поточному році, може бути профінансований лише у наступному бюджетному році [14]. Саме тому одним із головних завдань органів місцевого самоврядування в більшості країн є організація пошуку позабюджетних джерел фінансування та налагодження співпраці з різними фондами й грантовими програмами.

Цікавими є сучасні концепти фінансування громадських об'єднань на основі краудфандингу. Такі проєкти дозволяють жителям міста долучатися до створення бізнес-одиниць та брати участь у розвитку власного регіону, отримуючи додатковий дохід від діяльності створеного бізнесу. Такі програми повинні контролюватися зі сторони місцевого самоврядування для забезпечення достатнього рівня довіри населення до проєктів розвитку та виконання зобов'язань підприємств за виплатами дивідендів.

У сучасних наукових дослідженнях значна увага сфокусована на ролі бізнесу в місцевому економічному розвитку. І науковці, і практики на сьогодні сходяться в думці, що ОТГ є своєрідним "бізнес-хабом", де малий та середній бізнес має усі можливості для зростання. Відтак, визначальним є створення такого сприятливого для бізнесу місцевого середовища, в якому існуючі й новостворені підприємства можуть динамічно зростати, і лідером якого є приватний підприємець [15].

Залучення громади до розвитку регіону та підвищення активності громадян можна досягти шляхом використання різноманітних підходів та методів. Розглянемо декілька напрямів підвищення громадської активності у розвитку регіонів.

— Забезпечення інформованості. Забезпечення доступу до інформації про розвиток регіону є ключовим для активізації громадян. Розробка та публікація звітів, новинних бюлетенів, веб-сайтів та соціальних мереж можуть стати ефективними інструментами для передачі інформації громадянам про поточні й майбутні проєкти, можливості участі та внеску в розвиток регіону.

— Залучення до процесу прийняття рішень. Активна участь громадян у процесах прийняття рішень забезпечує їхню взаємодію з органами влади та можливість впливати на розвиток регіону. Проведення публічних консультацій, громадських слухань та форумів може допомогти створити платформу для обговорення та врахування думки громади при прийнятті важливих рішень.

— Створення партнерських механізмів. Встановлення партнерських зв'язків з громадськими організаціями, бізнесом та іншими зацікавленими сторонами є ефективним способом залучення громадян до розвитку регіону. Спільна робота над проєктами, обмін експертизою та ресурсами можуть стимулювати активну участь громади та сприяти забезпеченню успішних результатів.

— Розвиток громадських ініціатив та волонтерства. Стимулювання громадських ініціатив та волонтерської діяльності допомагає громадянам брати активну участь

у реалізації проєктів та ініціатив, спрямованих на розвиток регіону. Організація тренінгів, семінарів та навчальних заходів може підвищити навички та здатності громадян для активної участі в розвитку своєї громади.

— Створення фінансових механізмів. Розробка фінансових механізмів, таких як фонди розвитку, грантові програми та соціальні інвестиції, може сприяти залученню фінансування від бізнесу, краудфандингу та міжнародних джерел. Це надасть громаді можливість фінансувати та реалізовувати проєкти, які сприятимуть сталому розвитку.

— Електронне управління. Впровадження електронного управління, такого як електронні платформи та системи, дозволяє громадянам бути більш активними в участі у процесах прийняття рішень. Це включає можливість електронного голосування, публікацію інформації про проєкти та програми онлайн, а також зворотний зв'язок з громадянами через вебсайти та додатки.

Використання цих підходів та методів дозволить активізувати громаду територіальної одиниці для регіонального розвитку. Результатом буде залучення громадян до прийняття рішень, розширення співпраці з різними зацікавленими сторонами, залучення необхідних ресурсів та реалізація проєктів, спрямованих на сталий розвиток регіону.

Сприяючи участі громадян у процесах прийняття рішень, ці реформи можуть також підвищити підзвітність і прозорість, створюючи сприятливе середовище для сталого розвитку. Враховуючи досвід інших країн, зусилля України у сфері реформ мають бути спрямовані на досягнення балансу між місцевою автономією, фінансовою стійкістю та узгодженням ініціатив з розвитку з більш широкими національними цілями.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Українська адміністративно-територіальна реформа може зробити значний внесок у сталий розвиток. Удосконалюючи структури управління, оптимізуючи розподіл ресурсів та розширюючи права і можливості місцевих громад, ці реформи можуть сприяти підвищенню ефективності, справедливості та екологічної стійкості за умови підвищення громадської активності. Для успішної та сталої трансформації важливо адаптувати процес реформ до місцевих умов, вирішувати потенційні виклики та забезпечувати активну участь громадян. Всі ці заходи повинні здійснюватися на прозорих умовах в обхід бюрократичних правил, для чого доцільно використовувати інноваційні технології та засоби автоматизації.

Література:

1. Baldersheim H., Rose L. Territorial Choice: The Politics of Boundaries and Borders, London: Palgrave-Macmillan. 2010.
2. Brovarone E., Cotella G., Staricco L. Rural Accessibility in European Regions. ESPON URRUC — Urban-rural connections in non-metropolitan areas. 2021. DOI:10.4324/9781003083740
3. Cole A., John P. Local Governance in England and France. Routledge. 2001. URL: https://www.researchgate.net/publication/27650645_Local_Governance_in_England_and_France

4. Lassen S., Serritzlew S. Jurisdiction Size and Local Democracy: Evidence on Internal Political Efficacy from Large-scale Municipal Reform. Cambridge University Press. 2011. URL: <https://www.cambridge.org/core/journals/american-political-science-review/article/abs/jurisdiction-size-and-local-democracy-evidence-on-internal-political-efficacy-from-largescale-municipal-reform/6C7167E8E634CE75B8C4EC4D81B333B6>

5. Martinico G. How "European" is the Italian Regional State now? A study on the Europeanization of the Italian Regional System. REAF, n. 14, octubre 2011, p. 36—66.

6. Regional Policy is the EU's main investment policy. European Commission. URL: http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/what/investment-policy/

7. Ziogou S. Greek local government reform must be acceptable to citizens. Local government in Greece. 2005. URL: http://www.citymayors.com/government/greece_government.html

8. Біла-Тіунова Л., Білоус-Осін Т., Тодощак О. Децентралізація публічної влади: навч.-метод. посіб. Нац. ун-т "Одеська юридична академія". Одеса: Фенікс, 2023. 66 с. DOI: <https://doi.org/10.32837/11300.23854>

9. Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад. наказ Міністерства розвитку громад та територій України від 26.11.2020 № 290 (в редакції наказу Міністерства розвитку громад та територій України від 12.01.2021 № 3) зі змінами, внесеними наказами Мінрегіону від 22.03.2021 № 65, 23.07.2021 № 178, 26.10.2021 № 267, 23.12.2021 № 335

10. Оболенський О. Державне управління та державна служба. Київ: КНЕУ. 2005.

11. Одинцова Г., Мостовий О., Амосов Ю. Публічне управління та адміністрування: навч. посіб. у таблицях і схемах. Харків, ХарPI УАДУ. 2002.

12. Про утворення та ліквідацію районів. Постанова Верховної Ради України від 17.07.2020 № 807-IX.

13. Лозинська, Т., Аранчій, Г. (2021). Напрями вдосконалення співробітництва територіальних громад в Україні. Державне управління: удосконалення та розвиток, 1. DOI: [10.32702/2307-2156-2021.1.6](https://doi.org/10.32702/2307-2156-2021.1.6)

14. Сірик, З. (2020). Ефективність використання механізмів співробітництва територіальних громад в умовах децентралізації влади. Регіональна економіка, 2. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2020-2-2>

15. Татарчук, Т. (2019). Співробітництво територіальних громад: нові можливості для розвитку. Буковинський вісник державної служби та місцевого самоврядування. URL: <http://buk-visnyk.cv.ua/misceve-samovryaduvannya/1362/>

References:

1. Baldersheim, H., & Rose, L. (2010), Territorial Choice: The Politics of Boundaries and Borders, Palgrave-Macmillan, London, UK.

2. Brovarone, E., Cotella, G., & Staricco, L. (2021), "Rural Accessibility in European Regions", ESPON URRUC — Urban-rural connections in non-metropolitan areas. DOI: [10.4324/9781003083740](https://doi.org/10.4324/9781003083740)

3. Cole, A., & John, P. (2001), "Local Governance in England and France", Routledge, available at: https://www.researchgate.net/publication/27650645_Local_Governance_in_England_and_France (Accessed 25 Aug 2023).

www.researchgate.net/publication/27650645_Local_Governance_in_England_and_France (Accessed 25 Aug 2023).

4. Lassen, S., & Serritzlew, S. (2011), "Jurisdiction Size and Local Democracy: Evidence on Internal Political Efficacy from Large-scale Municipal Reform", Cambridge University Press, available at: <https://www.cambridge.org/core/journals/american-political-science-review/article/abs/jurisdiction-size-and-local-democracy-evidence-on-internal-political-efficacy-from-largescale-municipal-reform/6C7167E8E634CE75B8C4EC4D81B333B6> (Accessed 25 Aug 2023).

5. Martinico, G. (2011), "How "European" is the Italian Regional State now? A study on the Europeanization of the Italian Regional System", REAF, vol. 14, pp. 36—66.

6. European Commission. (2021), "Regional Policy is the EU's main investment policy", available at: http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/what/investment-policy/ (Accessed 25 Aug 2023).

7. Ziogou, S. (2005), "Greek local government reform must be acceptable to citizens", Local government in Greece, available at: http://www.citymayors.com/government/greece_government.html (Accessed 25 Aug 2023).

8. Bila-Tiunova, L., Bilous-Osin, T., & Todoshchak, O. (2023), Detsentralizatsiia publichnoi vlady [Decentralization of public authority: educational-methodical manual], Phoenix, Odessa, Ukraine. DOI: <https://doi.org/10.32837/11300.23854>

9. Ministry of Development of Communities and Territories of Ukraine. (2020), "Codifier of administrative-territorial units and territories of territorial communities", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0290914-20#Text> (Accessed 25 Aug 2023).

10. Obolensky, O. (2005), Derzhavne upravlinnia ta derzhavna sluzhba [Public Administration and Civil Service], KNEU, Kyiv, Ukraine.

11. Odintsova, H., Mostovy, O., & Amosov, Y. (2002), Publiche upravlinnia ta administratsiia: navch. posib. u tabl. i skhemakh [Public Administration and Administration: Educational Manual in Tables and Diagrams], Kharkiv Regional Institute of Public Administration, Kharkiv, Ukraine.

12. Verkhovna Rada of Ukraine (2020), Resolution "On the Formation and Liquidation of Districts", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-20#Text> (Accessed 25 Aug 2023).

13. Lozynska, T., & Aranchii, G. (2021), "Directions for Improving the Cooperation of Territorial Communities in Ukraine", Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok, vol. 1.

14. Siryk, Z. (2020), "Effectiveness of Using Mechanisms of Territorial Community Cooperation in the Conditions of Power Decentralization", Regionalna ekonomika, vol. 2.

15. Tatarchuk, T. (2019), "Cooperation of Territorial Communities: New Opportunities for Development", Bukovynskyi visnyk derzhavnoi sluzhby ta mistsevoho samovriadyuvannya, available at: <http://buk-visnyk.cv.ua/misceve-samovryaduvannya/1362/> (Accessed 25 Aug 2023).

Стаття надійшла до редакції 05.09.2023 р.